

Отримано: 12 березня 2018 р.

Прорецензовано: 15 березня 2018 р.

Прийнято до друку: 19 березня 2018 р.

e-mail: oks_sern@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-1(69)/2-151-153

Серняк О. М. Реалізація функціонально-комунікативного підходу в процесі впровадження колективних технологій навчання іноземних мов. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острого : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1(69), ч. 2, березень. С. 151–153.

УДК 371.314

Серняк Оксана Михайлівна,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль

РЕАЛИЗАЦИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНО-КОМУНИКАТИВНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОЛЕКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Проаналізовано основні підходи до навчання іноземних мов у сучасній вітчизняній та зарубіжній методичці. Досліджено реалізацію функціонального принципу в процесі впровадження колективних технологій навчання іноземних мов. Визначено сукупність функцій, які здійснює педагог у процесі управління навчально-пізнавальною діяльністю тих, хто вивчає іноземну мову, а саме діагностичної, орієнтаційно-прогностичної, конструктивно-проективної, організаційної та контрольної-оцінювальної функцій. Висвітлено особливості здійснення педагогічних функцій у процесі управління колективною навчально-пізнавальною діяльністю тих, хто вивчає іноземну мову.

Ключові слова: управління колективною навчально-пізнавальною діяльністю, колективні технології навчання іноземних мов, функціонально-комунікативний підхід, діагностична, орієнтаційно-прогностична, конструктивно-проективна, організаційна, контрольна-оцінювальна функції.

Серняк Оксана Михайлівна,

Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, г. Тернополь

РЕАЛИЗАЦИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНО-КОМУНИКАТИВНОГО ПОДХОДА В ПРОЦЕССЕ ВНЕДРЕНИЯ КОЛЕКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ

Проанализированы основные подходы к обучению иностранным языкам в современной отечественной и зарубежной методике. Исследовано реализацию функционального принципа в процессе внедрения коллективных технологий обучения иностранным языкам. Определена совокупность функций, которые осуществляет педагог в процессе управления учебно-познавательной деятельностью изучающих иностранный язык: диагностическая, ориентационно-прогностическая, конструктивно-проективная, организационная и контрольно-оценочная функции. Освещены особенности осуществления педагогических функций в процессе управления коллективной учебно-познавательной деятельностью изучающих иностранный язык.

Ключевые слова: управление коллективной учебно-познавательной деятельностью, коллективные технологии обучения иностранным языкам, функционально-коммуникативный подход, диагностическая, ориентационно-прогностическая, конструктивно-проективная, организационная, контрольно-оценочная функции.

Oksana Serniak,

Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University, Ternopil

THE IMPLEMENTATION OF THE FUNCTIONAL AND COMMUNICATIVE APPROACH IN THE PROCESS OF INTRODUCING COOPERATIVE LEARNING TECHNOLOGIES OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES

The main approaches to teaching foreign languages in modern domestic and foreign methodology have been analyzed. The implementation of the functional principle in the process of introducing cooperative learning technologies of teaching foreign languages has been investigated. The realization of a functional and communicative approach in teaching foreign languages consists in mastering, awareness of the expediency and practical usage by foreign language learners a complex of various language tools in their interaction and contextual appropriateness in the process of creating different types of foreign language discourse. A set of functions performed by the teacher in the process of managing the educational and cognitive activity of foreign language learners has been determined, namely, diagnostic, orientation and prognostic, constructive and projective, organizational, monitoring and evaluation functions. There have been highlighted the peculiarities of pedagogical functions in the process of implementing the cooperative learning technologies in teaching a foreign language with the purpose of forming language learners' communicative competence in the target language.

Key words: cooperative learning classroom management, cooperative learning technologies of teaching foreign languages, functional and communicative approach, diagnostic, orientation and prognostic, constructive and projective, organizational, monitoring, evaluation functions.

В умовах інтеграції України в європейський та світовий простір зростають вимоги до підвищення рівня оволодіння іноземними мовами. Оновленим завданням сучасної методик є забезпечення комунікативної спрямованості навчання іноземних мов. Означена проблема була і залишається предметом досліджень українських науковців-дослідників та методистів-практиків (Ф. Бацевич, О. Бігич, С. Ніколаєва, Л. Пироженко, О. Пехота, О. Пометун, Н.Скляренко, О. Тернопольський). На думку вчених-методистів, підвищення комунікативної спрямованості навчання іноземних мов значним чином залежить від застосування ефективних технологій та підходів до навчання іноземних мов.

Метою нашої статті є аналіз комунікативного, діяльнісного та компетентісного підходів до навчання іноземних мов та висвітлення особливостей застосування функціонально-комунікативного підходу у процесі впровадження колективних технологій навчання іноземних мов зокрема.

Реалізація комунікативного підходу у навчанні іноземної мови полягає в ефективному здійсненні іншомовної мовленнєвої діяльності. Мета навчання за цим підходом полягає у оволодінні мовленнєвими засобами іншомовного спілкування,

спрямованими на їх практичне застосування в іншомовному спілкуванні, а також розвиток комунікативних умінь у всіх видах мовленнєвої діяльності [3, с. 122].

За діяльнісним підходом первинними, з точки зору цілей навчання, є практичні дії та практична діяльність на основі набутих знань, які є засобом навчання. Метою навчання іноземних мов за цим підходом є не стільки озброєння знаннями чи їхнє накопичення у чистому вигляді, як формування в учнів умінь використовувати мовні знання в іншомовному спілкуванні [1, с. 87].

Синтез комунікативного та діяльнісного підходів у навчанні іноземних мов полягає у тому, що теоретичні знання і практичні вміння тих, хто вчиться, повинні розглядатись не в протиставленні одне одному, а в єдності. Підґрунтям впровадження комунікативно-діяльнісного підходу до навчання іноземних мов є те, що навчання повинно починатись не з визначення того, який мовний матеріал учень повинен знати, а як він буде його використовувати в процесі іншомовного мовлення на операційному рівні [2, с. 34].

Застосування комунікативно-діяльнісного підходу у навчанні іноземної мови передбачає усвідомлення тим, хто говорить, яку функцію виконують ті чи інші мовні явища в іншомовному мовленні. Сутність функціонального підходу до вивчення іноземної мови полягає у засвоєнні та вживанні комплексу різних мовних засобів у їх взаємодії та контекстуальній обумовленості, а також усвідомлення мовцем доцільності їх використання у різноманітних зразках іншомовного дискурсу [5, с. 7].

Інакше кажучи, застосування означеного підходу передбачає творення різних типів іншомовних дискурсів на основі адекватного використання іншомовних мовленнєвих засобів на основі усвідомлення їх функцій та ролі у конкретній ситуації іншомовного спілкування. Функціональний підхід до творення іншомовного дискурсу забезпечує ефективне застосування мовних засобів для досягнення комунікативної мети в іншомовному спілкуванні.

Аналіз характерних особливостей комунікативного та функціонального підходів сприяє ефективнішому розумінню визначення «функціонально-комунікативний підхід», який вчені-методисти виокремлюють як симбіоз функціонального та комунікативно-діяльнісного підходів до навчання іноземних мов. Дослідниця Л. М. Паламар вважає, що функціонально-комунікативний принцип є новою, вищою сходинкою у методиці навчання іноземних мов, оскільки звертає основну увагу на функціональне застосування мовного та мовленнєвого матеріалу. Вчена стверджує, що реалізація функціонально-комунікативного підходу як засобу формування мовної особистості можлива за таких умов як надання пріоритету в навчанні іноземної мови мовленнєво-комунікативним, а не мовним засадам, посилення функціональної спрямованості у процесі вивчення мовних одиниць під час вивчення теоретичного матеріалу; вивчення мовних одиниць у єдності їх змісту, форми та функцій [5, с. 32].

Застосування означеного підходу під час вивчення іноземних мов видається найефективнішим у процесі впровадження колективних технологій навчання іноземних мов. У сучасній методиці означені технології виступають у всій різноманітності термінології: колективні, кооперативні, кооперовані, колективно-групові, взаємне навчання, навчання у співпраці тощо.

Базовані на колективній навчально-пізнавальній діяльності (далі КНПД), означені технології навчання іноземних мов найефективніше сприяють формуванню у тих, хто вивчає іноземну мову, іншомовної комунікативної компетентності, оскільки кооперована співпраця у процесі вивчення іноземної мови сприяє реалізації потреби в іншомовному спілкуванні, передбачає міжособистісну взаємодію в іншомовному мовленні, перетворюючи процес іншомовного спілкування на занятті з іноземної мови у природний акт інтерактивної іншомовної комунікації [4, с. 14].

Застосування функціонально-комунікативного підходу у процесі впровадження колективних технологій навчання іноземних мов, перш за все, передбачає усвідомлення педагогом своїх педагогічних функцій на кожному етапі впровадження означеного виду навчально-пізнавальної діяльності.

Пропонуємо розглянути управління педагогом КНПД у єдності діагностичної, орієнтаційно-прогностичної, конструктивно-проективної, організаційної та контрольно-оцінювальної функцій.

Діагностична функція педагога в управлінні КНПД тих, хто вивчає іноземну мову, полягає у розумінні її сутності як такої, що передбачає усвідомлення учасниками спільної мети діяльності, об'єднання спільних зусиль та цілоспрямований розподіл праці з метою виконання спільного навчального завдання, забезпечення умов колективної взаємодії, міжособистісної взаємозв'язок, взаємовплив, координованість та узгодженість дій, взаємоконтроль між членами навчального об'єднання у процесі розв'язання колективного завдання [4, с. 16]. Тому, діагностування учасників навчального колективу дає можливість педагогу як керівникові КНПД визначати готовність учасників успішно впоратись із поставленими перед ними колективним завданням і, відповідно, забезпечити належну підготовку кожного з них до виконання своєї власної функції у процесі колективної діяльності у співпраці з іншими.

Для здійснення педагогічного управління КНПД педагог бере до уваги психолого-педагогічні знання про характерні особливості учасників групи, які можуть по-різному проявити себе у такому виді діяльності. Так, наприклад, вчителів необхідно брати до уваги особливості роботи з учасниками, які проявляють активність до співпраці з іншими і готові до викликів, які виникають у процесі виконання колективного навчально-пізнавального завдання. Водночас, спеціального підходу педагога потребують такі учасники групи, які не мають навичок співпраці у колективі і потребують додаткової підготовки.

Орієнтаційно-прогностична функція полягає у здатності визначення педагогом конкретних перспектив, змісту, технологій і методики впровадження КНПД, можливості передбачення її результатів. Означена функція передбачає орієнтацію педагога на бажаний кінцевий результат педагогічних зусиль та прогнозування результату втілених у життя послідовних педагогічних завдань: колективного творення іншомовного дискурсу на основі виконання колективного мовленнєвого завдання, обміну думками під час групового обговорення проблеми, інтерактивної взаємодії учасників в іншомовному мовленні, а отже, розвитку комунікативної компетентності кожного члена навчальної групи на рівні особистісного внеску кожного у вирішення колективного завдання.

Конструктивно-проективна функція педагога втілюється у педагогічному проектуванні навчально-пізнавальної діяльності тих, хто вчиться. Означена функція передбачає конструювання раціональної діяльності учасників навчального про-

цесу і полягає у розробці загальної ідеї, навчальних цілей, а також творенні моделі виконання колективного навчального завдання. У випадку навчання іноземної мови метою є формування умінь та навичок комунікативної участі в іншомовному дискурсі. Формами педагогічного проектування є інструкції для учасників, у яких міститься опис ефективного функціонування окресленої педагогом моделі, які мають своє конкретне призначення і свою структуру.

Реалізація організаційної функції вимагає оволодіння педагогом необхідними організаційними навичками та вміннями у практичному здійсненні управління КНПД. Вважаємо, що організаційна функція є ядром функціональної структури педагога як керівника КНПД.

У процесі педагогічного управління КНПД означена функція, перш за все, передбачає повідомлення учасникам чітко поставленої мети, роз'яснення основних завдань колективного навчального завдання, ознайомлення з етапами виконання завдання, що, в свою чергу, передбачає створення сприятливих умов для ефективного здійснення означеного завдання у процесі забезпечення колективної взаємодії між самими учнями та між учнями і педагогом. Водночас, реалізація організаційної функції вимагає від педагога застосовувати відповідні методи, засоби чи прийоми з метою ефективної інтеграції зусиль усіх учасників на виконання поставленого завдання: «карусель» чи «акваріум», «ажурну пилку» чи «мікрофон», роботу в парах чи ротатійних трійках [6, с. 78].

На фінальному етапі організація КНПД потребує здійснення належного обліку, контролю і аналізу ефективності виконання колективного навчального завдання. На цьому етапі педагог здійснює контрольно-оцінювальну функцію, яка передбачає підсумковий аналіз виконання колективного навчального завдання. Особливість полягає у тому, що моніторинг має здійснюватись у двох напрямках: контроль сформованості в учасників умінь та навичок іншомовного спілкування з одного боку і визначення сформованості в учасників групи навичок та умінь колективної взаємодії, взаємозв'язку, координованості та узгодженості дій з іншого, а також моніторинг особистісного внеску кожного учасника в розв'язання колективного завдання.

Таким чином, використання функціонально-комунікативного підходу до навчання іноземної мови є обґрунтованим і доцільним з метою забезпечення формування комунікативної компетентності тих, хто вивчає іноземну мову. Водночас, впровадження технологій кооперованого навчання у процес навчання іноземних мов сприятиме підвищенню рівня означеної компетентності в іншомовному спілкуванні.

Література:

1. Атанов Г. А. Обґрунтування та сутність діяльнісного підходу до навчання / Г. А. Атанов // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2002. – № 3. – С. 85-93.
2. Вишневський О.І. Діяльність учнів на уроці іноземної мови / О.І. Вишневський. – К.: Рад.школа, 1989. – 223с.
3. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. / За ред. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
4. Серняк О.М. Формування готовності майбутнього вчителя до педагогічного управління колективною навчально-пізнавальною діяльністю учнів : автореф. дис. ... канд.пед. наук: спец. 13.00.04 / О.М. Серняк. – Тернопіль, 2008.– 23 с.
5. Паламар Л. М. Функціонально-комунікативний принцип формування мовної особистості. Автореф. дис... докт.пед. наук / Л. Паламар. – Київ. – 1997. – 45 с.
6. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. За ред. О.І. Пометун. – К. : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.